Ч. 183 (10.860). Львів, четвер 19. серпня 1926. Pocztowa opłata zapłacona ryczałtem. Рік XLIV

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 20 ч. к., Румунії 15 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Довкола поширення Ради Союза Народів.

Берлін, 17. серпня 1926.

Тутешня преса повідомляє за англійськими часописами, що Еспанія й Польща зажадали вилучення Німеччини зі Союза Народів, коли б не сповнено домагань обох держав дотично постійного місця в Раді. Щодо Еспанії Німеччина заявляє, що не має проти неї агресивних намірів, противно — бажає вдержати з нею приязні взаємини, але не могла би згодитися на становище Еспанії, бо концесії для Еспанії спричинили би концесії й для инших держав, що домагаються постійного місця в Раді.

„Обсервер" приносить чутку, будьто би статутова комісія для реорганізації Ради Союза Народів рішила предложити Польщі приділення півпостійного місця рівночасно з Еспанією.

Еспанія зреклася постійного місця.

Льондон, 17. серпня 1926.

Повідомляють із Сан Себастіяна, що уряд Еспанії зажадав офіціяльно признання протекторату над Танжером. Коли сповнять це її домагання, Еспанія зречеться претенсій до постійного місця в Раді Союза Народів і відкличе вето, яке поставила в справі приняття Німеччини до Союза Народів. Прімо де Рівера заявив представникові часопису АВС, що коли б великі держави не віддали Еспанії протекторату над Танжером, то Еспанія мусітиме призадуматися над тим, чи на Мароко варта видавати понад 200 міл. річно. Тоді Еспанія уступила би з Мароко, оставляючи його під опікою Франції. Танжер, коли б і дальше був інтернаціональним, був би огнищем конспірацій, що підбурювали би знову тамошнє населення проти Еспанії.

Конференція півн. держав.

Берлін, 17. серпня 1926.

„Тел. Уніон" повідомляє з Копенгаги, що на конференції представників північних держав у справі реорганізації Союза Народів прийняли резолюцію, що є за внесенням шведського делегата, який домагався, щоби не збільшувати постійних місць у Раді. Резолюцію ухвалили одноголосно. Опозиційне становище заняв дел. Данії.

Конґрес національних меншостей.

Женева, 17. серпня 1926.

Дня 25. серпня ц. р. зачинається в Женеві другий конгрес національних меншостей. Цього року конгрес збільшиться шістьома новими ґрупами. М. и. допустять ґрупи польських меншостей з шести держав, а то з Німеччини, Литви, Латвії, Чехословаччини та Румунії. Польським ґрупам приділили три реферати. З Польщі заступлені будуть меншости: німецька і жидівська. Участь Українців і Білорусинів іще не вирішена.

З польських справ.

Чи буде амнестія? — Час праці в торговлі і промислі. — Югославія і Польща.

Варшава, 17. серпня 1926.

З добре поінформованих кругів довідуюся, що наразі нема мови про ніяку амнестію, бо ця справа належить до сойму. Щодо малолітніх проступників, то міністерство справедливости робить ще якийсь час списи таких людей, оскільки вони вже відбули часть кари і предкладає їх президентові держави для його індивідуального улаекавлення. Отже про справжню амнестію не чувати тут нічого.

Міністерство праці й суспільної опіки виробило вже законопроєкт про години праці в торговлі і промислі. Цей проєкт предложено господарським і торговельним інституціям, а також фаховим союзам до заопінювання. Найважніші постанови цього проєкту такі: склепи з поживою і ятки мають бути відчинені 12 год. на добу, фризієрські заведення й инші склепи — 10 год. Години отвирання і замикання крамниць у місцевостях, що мають менше як 100.000 мешканців, устійнює адміністраційна влада I. інстанції (старосто), а в містах, що мають понад 100.000 мешканців, адміністраційна влада II. інстанції (воєвідство) після попереднього порозуміння з окружним інспекторатом праці. Улична продажа газет і тютюневих виробів відбувається від 7. год. рано до 10. год. веч., продажа инших предметів — у склепових годинах.

З кінцем цього місяця має приїхати до Варшави міністр закорд. справ Югославії Нінчіч. Мета його приїзду — заключення трактату приязни між Польщею і Югославією.

Події в СРСР.

Кріваві сутички в Казані. — Кентшинський не вертає до Москви.

Варшава, 17. серпня 1926.

„Агенція Всходня" повідомляє: В Казані вибухли сутички між манїфестуючими безробітними і місцевою міліцією. Міліція не могла дати собі ради з манїфестантами, тому покликано на поміч відділи ГПУ, які розігнали товпу при помочі крісового огню. Вбито 18 осіб, ранено кількадесять. У цій стрілянині мало погибнути також кількох людей з відділу ГПУ, вбитих демонстрантами з револьверів.

В тутешніх політичних колах говорять, що посол Кентшинський не верне більше на своє становище в Москві. Яка причина того кроку, невідомо. Кентшинський виїздить тепер на довшу відпустку за кордон.

Конференція Куліджа з Кельоґом.

Ню Йорк, 17. серпня 1926.

Президент Кулідж і секретар Кельоґ конферували в справі довгів. У поінформованих колах кажуть, що політика Америки в справі довгів не змінилася. Франція одержить кредити, але після приняття договору в справі довгів.

Ватикан у справі Мексика.

Відень, 17. серпня 1926.

„Н. Вр. Тблт." повідомляє з Риму, що секретаріят Ватикану переслав дипльоматам при Ватикані, папським представникам за кордоном і всім прелатам відпис статті „Осерваторе Романо", в якій обговорено положення в Мексику. Стаття збиває всі твердження през. Мексика Калеса в справі католиків у Мексику, тому є тепер важним політ. документом.

Голодівка політичних вязнів

Луцьк, 17. серпня 1926.

Голодівка в луцькій тюрмі тріває далі. Вязничні власти приноровлюють репресії до голодуючих.

Пащук.

Біржа.

Гроші.

Курс ефективного долара в приватних оборотах 9·4, 9·03 зол.

Збіжа.

Пшениця нова з нег. доставою 41·50 жито нове з нег. доставою 28 овес новий з нег. доставою 24.

Одначе це не спинило тепер тих побожних „матечок" в їх побожних намірах. При помочі кс. Босека і під охороною поліції викинули вони з церкви правних власників для... хвали Божої.

Таким чином Маріямпільці опинилися на вулиці, втратили церкву, уступили перед силою поліції. Чи поліція є потрібна на таку ціль, щоби помагати відбирати церкви Українцям?

Маріямпільці стоять перед потребою будови церкви. І до того діла взялися з повною посвятою для доброї справи. Жінки і дівчата перейняли цю будову у свої руки, та не лише збирають гроші, але і працюють при будові, бо громадяне і громадянки маріямпільські не впали на дусі. Ця нечувана кривда насталила їхню енергію та загострила їхню волю, і підкріпила їх серця до праці і жертви. Наслідок такої праці вже видний. Славні Маріямпільці купили вже дві площі в ринку за 1000 долярів, одну під будову церкви, а другу під будову читальні. Церковні фундаменти відмуровані вже високо, а читальня находиться вже під дахом; має поверховий будинок і велику салю та сусідує з церквою. Маріямпільці взялися до роботи спільними силами, всі працюють коло здвигнення дому Божого і дому просвіти. От і дня 11. липня ц. р. відбулося велике свято в Маріямполі—посвячення угольного каменя під будову мурованої церкви. Зїхалося з околиці багато гостей, поприходили процесії з сусідних сіл, та зложили на відмогу Маріямпільцям значну суму грошей. Нова українська церква буде стояти в ринку на найкращій площі; це всім гостям сподобалося. Станиславівський лікар д-р Гробельський, сам Маріямпілець, захоплений таким завзяттям і однодушністю Маріямпільців, зложив 200 зол. на церкву і 200 зол. на читальню. **Р. З.**

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** У вчорашньому числі „Діла" сконфісковано цілу статтю п. з. „В добі моральної санації", присвячену розпучливій голодівці політичних вязнів у луцькій тюрмі. Це 79-а чергова конфіската „Діла" в цьому році.

— **Судова розправа проти б. редактора „Нашого Життя".** Свого часу оголосила Українська Парляментарна Репрезентація на сторінках нашого органу отвертий лист до православного митрополита Дениса, в якому протестувала проти введення нового стилю в православній церкві. Цей лист передрукувало холмське „Наше Життя", редактором якого був тоді п. Козачук Степан. За опублікування цього листа підпала конфіскаті названа ґазета, а лист потім появився у виді інтерпеляції, та, не зважаючи на те, прокуратура притягнула п. Козачука до карно-судової відповідальности нібито за підривання авторітету митрополита та за протидержавну роботу. Виглядає це на дивогляд, щоби за отвертий лист потягати до судової відповідальности, але в польських відносинах, серед безлічи дивоглядів мусіло найтися місце і для цього. Спершу люблинський суд визначив розправу на 3-тій день Великодня, але на прохання обвинуваченого відложив розправу. І ось тепер стане п. Козачук перед судом дня 17. IX. ц. р. Буде це незвичайно цікавий процес і для відносин у Польщі дуже характеристичний. Справа інтересна і для українських адвокатів.

— **Таємне переношення політ. вязнів.** З Луцька повідомляють нас, що дня 10. серпня серед ночи забрали з луцької тюрми політичного вязня Нестора Хомина, і не давши йому змоги навіть убратись перевезли його в самому білю аж до тюрми в Ковлі. Коли сестра Н. Хомина приїхала до Луцька, щоби відвідати брата, то не застала його, а управа тюрми заявила, що він перевезений до ковельської тюрми за кару, бо бунтував вязнів та завзивав їх до голодівки. Перевезли Хомина до Ковля серед ночи і потайки перед иншими політичними вязнями. Як би не сестра, то так ніхто і не знав би, що з ним сталося та де він подівся. До того слід додати, що Н. Хомин голодував від дня 1. до 9. серпня. Отже перевозили його ослабленого, в горячковому стані і до того в самому білю. Гарні діла діються по польських тюрмах за правління „моральних санаторів"! Рік минув з того часу як Н. Хомин сидить у слідчій тюрмі та по нинішній день слідство не покінчене! Колиж у такому випадку буде суд? Цього не знає в Польщі ніхто, а при нинішніх відносинах „санації" і не знатиме. Важка і незавидна доля тих жертв польського безладдя.

— **Політичні вязні в Тернополі.** Нам пишуть: В Тернополі є в тюрмі кільканацять політичних вязнів. Тюремна влада обходиться з ними погано. Місцеве громадянство не піклується ними. Досі нема тут навіть зорґанізованої доставки харчів цим жертвам лихоліття. Українське патріотичне жіноцтво Тернопільщини, а деж ти єси?!

— **Осип Букшований у польській тюрмі.** Повідомляють нас, що недавно перейшов Збруч і вернув до Сх. Галичини Осип Букшований. В часі переходу границі, чи потім його польська влада арештувала. Спершу опинився він у тюрмі в Борщеві, але по кількох днях його звідтам вивезли, та не відомо куди тому не знати, що з ним сталося. Цею дорогою звертаємо на те увагу свояків і рідних О Букшованого, щоби його відшукали та ним заопікувалися.

— **Справа вбивства Романа Венклера** у львівських поліційних арештах не перестає цікавити публичної опінії не тільки у Львові, але й у цілому краю. Зокрема українське громадянство слідкує пильно за ходом слідства в цій справі, в тій думці, що може воно викриє й инші подібні „історії" по львівських тюрмах. На жаль, комісія, що провірює справу вбивства Венклера, обмежилася тільки до цієї одної справи і зовсім не цікавиться тим усім, що ділося по львівських тюрмах до часу вбивства Поляка Романа Венклера. Після того, як згадана слідча комісія завісила в урядуванні 3 поліційних функціонарів, а одного (Качора) веліла арештувати, розпорядила вона ще ексгумацію тіла трагічної жертви поліційних побоїв і знущань. Ексгумація відбудеться сьогодня. Зачувати, що дотеперішній управитель арештів Корецький, завішений також в урядуванні, має бути зовсім увільнений зі служби. Але хто верне життя вбитому?

— **Посвячення памятника на гробі Кінгиницького.** Дня 15. серпня посвячено в Грабівці, повіту богородчанського, памятник на гробі бл. п. Антона Кінгиницького, який ціле своє майно (134 морґове господарство) полишив Товариству „Просвіта" в части до свобідної розпорядимости Товариства „Просвіта", в части на стипендію для шкільної молоді. Памятник поставлено коштом Товариства, а посвячення довершив місцевий парох о. Ліцовський з о. Винявським, парохом Іваниківець. По посвяченню виголосив о. Ліцовський промову. Промовив ще д-р Іван Брик, який як делеґат Головного Виділу віддав цей памятник в опіку громадян села Грабівця, де жив і умер пок. Кінгиницький. В посвяченні взяли участь не тільки місцеві громадяне, але і з сусідніх сіл і делеґати філії Т-ва „Просвіта" в Богородчанах, а спеціяльно мило вражала ґреміяльна участь місцевої молоді, згуртованої в читальні „Просвіта" і в ново заложеному товаристві „Луг".

— **„Свобода"** ч. 32 містить: За кращу долю народу. Коло університетської справи. Про організацію українського жіноцтва. Нові завдання нашої кооперації. Хто сіє вітер, збирає бурю. Перша жертва, оповідання Г. Михалюка. Новий подвиг польської поліції. Пекло в румунських вязницях. Що чувати у світі. Повітовий Народній Зїзд в Заліщиках. Новинки. Господарські вісти. Кредити на штучні навози. Позички на відводнення грунтів. Пресовий фонд „Свободи". Дописи.

З листів до Редакції.

Високопов. п. Редакторе!

Просимо надрукувати у Вашій газеті слідуюче:

З листа п. С. Шемета, визначного діяча партії „Хліборобів-державників", який тепер разом з б. гетьманом П. Скоропадським перебуває в Берліні, написаного до п. С. Підгірського, ми довідалися, що оголосивший себе недавно „Гетьманом всієї України" Ів. Полтавець-Остряниця з метою популяризації та самореклями покликується, де йому була потрібно, між иншим на послів С. Підгірського, С. Хруцького, Б. Козубського, сенат. М. Черкавського і О. Левчанівську, як на осіб, що сприяють ширенню його акції на українських землях під Польщею.

Щоби не ширилися брехня й баламутство, доводимо отсим до загального відома, що ми, нижчепідписані, нічого спільного не маємо ні з комічною особою „Пана Гетьмана" Полтавця-Остряниці, ні з його „гетьманською" акцією. Вважаємо ширення Полтавцем-Остряницею нової облуди шкідливою для української національної справи взагалі, на наших західно-українських землях зосібна. Констатуємо, що розповсюджуваний польською дефензивою на наших землях „Універсал" Полтавця-Остряниці про обрання його гетьманом, викликав між нашим громадянством лише загальний сміх. — Сен. М. Черкавський, пос. Б. Козубський, пос. С. Хруцький, сен. О. Левчанівська.

Всячина.

Перелюднення Японії. З недавнього списку населення в Японії виходить, що ціла японська держава має тепер 83,4 4.371 мешканців. З того припадає на саму Японію 59,736.704 мешканців, на Корею 19,519.927, решта на Тайван (Формозу) і Сахалін. Від 1920 р. населення держави зросло на 6,465.992 осіб, себто на 8,4 прц. Річний приріст виносить близько 1,300.000 мешканців. Густота населення Японії: 150 душ на квадр. км. Під тим оглядом Японія йде тепер після Англії, Голяндії, Бельгії і Джави. Зноміж міст зменшилося населення тільки в Токіо і Йокогамі, в обох наслідком землетрясення. Населення инших міст зростає сильно і постійно. На першому місці стоїть тепер Осак з 2,114.809 мешканців, на другому Токіо 31,995.303 мешканців. Міст, що мають понад 100.000 мешканців, є в Японії 2?.

‡ Посмертна згадка.

О. Михайло Кордуба, парох с. Сушна, вислужений декан радехівського деканату, довголітній член ріжних народніх товариств та організацій, помер дня 16. серпня ц. р. в 76-ім році життя і 52-ім священства. Покійник був зразком люблячого батька родини, печаливого душпастиря повученої собі парохії і ревного громадянина-діяча на національній ниві. Ціла Радехівщина тратить у нім свого духовного провідника-патріярха, а парохія Сушно, в котрій працював цілих 47 літ, виховавши два покоління, свого настоятеля і батька. В. Й. П.!

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський хор під управою Петра Євсевського у складі 30 осіб виступає:
Четвер 19.VIII. Теребовля.
Субота 21.VIII. Микулинці.
Неділя 22.VIII. Микулинці.
Понеділок 23.VIII. Скалат.
Вівторок 24.VIII. Скалат.
Середа 25.VIII. Грималів.
Четвер 26.VIII. Грималів.
Пятниця 27.VIII. Тернопіль.
Субота 28.VIII. Тернопіль. 193 9-?

Додаткові вписи до мужеської учительської семінарії УПТ. (Рідна Школа) у Львові вул. Крупярська ч. 15 відбудуться від 30. серпня до 2. вересня. Вступні іспити на II., III. і IV. рік відбудуться 1. вересня; іспит на I. рік і поправчі 2. вересня. До іспитів належить зголоситися найпізніще 31. серпня. Листовних пояснень уділює Управа за присланням почтового значка на 50 сот. 235 2-4

В ґімназії УПТ. з правом прилюдности в Городенці вписи і додаткові вступні іспити до кляс I—V відбудуться 30. і 31. серпня о годині 9 рано. Початок шк. р. 1. вересня. Для замісцевих учеників вільних кілька місць в бурсі за винагородою натуралїями. Подання о приняття до бурси вносити до Дирекції гімназії. — Управа. 240 2—3

Вписи до держ. пром. школи у Львові, при вл. Снопківській 47 на рік 1926/27 відбудуться в такім порядку: 1) До технічних середніх шкіл, себто: а) Мірнича й дорогова школа, б) Електрично-механічний відділ, в) Промислово-артистичний відділ — від 3.—7. IX. включно. 2) До ремісничо-промислових шкіл, себто: а) Школа будівельних майстрів (як мулярі, теслі, каменярі, бетонярі) і до б) фахових шкіл (як артистичне столярство, будівельне слюсарство, меблеве й будівельне столярство) — від 25.—28. VIII. включно. 3) На килимкарські курси від 1.—10. IX. включно. 1—3

Вп. Радника А. Будзиновського просить подати телеграфічно свою адресу. — Організаційна Секція „Сокола-Батька". 280 1—3

Додаткові вписи до дівочої учительської семінарії (I—V) і гуманістичної ґімназії (IV—VII) У. П. Т. (Рідна Школа) ім. Шевченка у Львові при вул. Мохнацького ч. 12. відбудуться від 30.—31. серпня. — ДИРЕКЦІЯ. 252 2—3

Управа приват. дівочої ґімназії „Рідної Школи" в Станиславові (гуманістичного типу з правами державних шкіл) подає до відома, що додаткові вступні іспити до кляс II—VIII. кл. дня 1. вересня ц. р. Вимоги при іспиті до I. кляси з релігії, української і польської мови та з рахунків, як у державних ґімназіях. Зголошення приймається кожного дня. — *Н. Даниш.* 275 1—4

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

КАМЕНИЦЯ поверхова, красна, відновлена, 5 покоїв, 3 кухні, пекарня, (воротні вільна, також мешкання), комірки, опаркановання і инші приналежности нові, околиця мила, здорова, недалеко головного двірця; все на продаж, згглядно заміну за реальність на провінції, навіть зараз. Львів, Левандівка, Потоцького 11, Воробець. 282 1—1

ПРИЙМУ лїпших учеників на станцію. Гвоздикова, Личаків 15/II. 281 1—2

ПРИЙМУ кількох учеників на мешкання. Відомість: Короля Ліщинського 34, I. поверх. 276 1—2

ПРИЙМУ дві учениці або двох учеників на станцію. — Садівницька 21. I. пов. 279 1—2

МЛИНАРЯ-управителя млина торговельно-господарського, що продукує півтора вагона денно негайно пошукуємо. „Регулятор", Львів, Ринок 43. 273 1—3

НОТАРІЯЛЬНОГО кандидата рутинованого на кілько-місячне заступство товариша пошукує д-р Лев Голінатий, Новесело коло Підволочиск. 277 1—3

УЧЕНИКІВ ДВОХ з низшої львівської ґімназії прийме на станцію з харчем ґімн. професор. Окремий покій. Інформації уділить з чемности Тамчаковський Йосиф у Львові, Ринок 10. II. поверх від 11—12 рано або при вул. Крупярській ч. 6. 260 1—3

ОСІБНА КОМНАТА враз з харчем до винайму ученикові. Відомість в Адміністрації „Діла" під „Вигода". 217 2—3

ВДОВА по лікарі прийме панночки на здорове, сонішне мешкання. Опіка, фортепян. Зголошення до Адміністрації під „Околиця Баторого". 251 2-2

ПОШУКУЄТЬСЯ господині, що заняла ся би кухнею і домашньою господаркою на селі у жонатого священика за доброю заплатою. Адресувати: п. Ю. Рудавська в Торгановичах, п. Самбір. 270 2—3

УЧЕНИКА з низшої ґімназії прийме на станцію інтелігентна родина у Львові. На бажання корепетиція дома. Адміністрація „Діла" для „Доктора". 284 1—3

РУТИНОВАНОГО конціпієнта приймe адв. д-р Пацлавський в Дрогобичі. 285 1—3

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло". Львів, Ринок ч. 10.

Математична загадка!

Коли 1 = 50

127 **Розвязка** 66-75

Алгебраїчна — 50 штирів)

1) цвях штирового склярку

шинового, вагонового та електротехнічного, для збуту наших расових коней і расової рогатої худоби Радянський Союз є знаменитим ринком. І що скористає наша держава, як таких взаємин не навяже? Чи вийде з того якась економічна або політична полекша? Торговля з Радянським Союзом може принести нам тільки користь. Америка, Англія, Німеччина, Чехія, Австрія, а навіть фашистівська Італія ведуть торговлю зі Совітами. Між державами відбуваються просто перегони, щоби здобути ринок для свого промислу. Вони знають добре, що це поможе їм перебути ту депресію, під якою перебуває їх промисл під теперішню пору. Смішний є аргумент, що другий інтернаціонал відпекується взаємин зі Совітами. Чи буде це мати вплив на зміну тої політичної лінії, якої держиться Радянський Союз щодо другого інтернаціоналу і чи це булоб майбутньою нашою заслугою? Що иншого внутрішнє становище якоїсь держави до комуністичних ідей, а що иншого становище в ділянці політичній. Певно, організація нашої держави є инша, але чи маємо мало прикладів в історії, де держави з відмінними суспільними, релігійними, економічними та політичними світоглядами були у добрих взаєминах з собою? Господарство Радянського Союзу є за сильне, щоб його можна викреслити з міжнародного торговельного обороту. Союз є найбільшим консументом для европейського промислу. Чи не вели ми торговлі з теперішньою Україною перед війною? Нам треба відсвіжити старі знайомства і звязки. Наш промисл потребує ринку збуту. Коли за перший піврік 1925 р. ми ще вивезли 72.000 метричних сотнарів машин і апаратів, то за такий сам час 1926 року лиш 48.869. В краю безробіття. Думка Бетлена слушна, бо вона відповідає життєвим вимогам. Отже нам треба навязати взаємини зі Совітами.

Стільки симпатики взаємин з Рад. Союзом. Полєміка ще не скінчена. Але нема сумніву, що скорше чи пізніше Мадярщина навяже взаємини з Радянським Союзом. В цілій Европі — за винятком Німеччини — спустошення на економічнім полі. Нічого не поможе твердження, що тому винні мирові договори. Певно, що винні. Але що це тепер поможе? І дуже мала надія на добровільну ревізію тих договорів. Економічний стан поганий. Не краще воно і на Мадярщині. Це знають і розуміють добре промислові і торговельні мадярські кола. Просто в повітрі ширяє потреба зближення з Радянськими Републиками. А це принесло би в першій мірі користь самій мадярській державі.

Д-р Василь Бойко.

Радянська Україна.

Українське вчительство на громадській роботі.

За відомостями Центрального Статистичного Управління Української Соц. Рад. Республики, що докладно розробило матеріяли про склад нещодавно переобраних сільрад по 19 округах України, кількість учителів, обраних до сільрад та ревізійних комісій, значно зросла, коли порівняти з попередніми даними. Абсолютні цифри дають таку картину: з загальної кількости членів сільрад в 102.202 осіб учительство складає 4.259 осіб, або 4·2 прц. всієї кількости членів сільрад. Подекуди, напр. на Волині та Проскуривщині, цей прц. підноситься до 5·1 прц. і 5·8 прц. Ще більша участь учительства в громадській роботі на селі: з 13.062 членів сільрад 8 прц. становлять учителі, або 6·4 прц. Подекуди відсоток цеї участи підноситься до 12·2 прц. (Глухівська округа).

Цікаво простежити за громадською активністю учительства на Рад. Україні. За відомостямиж Ц. Стат. Управління з усіх 14 877 учителів обрано до сільрад 4.671 осіб, або 31·4 прц. усього учительства. По деяких округах цей відсоток підноситься до 42·4 прц., 45·1 прц. і навіть 51·4 прц. усього учительства. Инакше кажучи, кожна сотня учительства послала до сільрад майже третину свого складу. Склад ревізійних комісій свідчить про ще значнішу ролю учительства в адміністрат.-громадськім апараті на селі. З усіх 14.877 учителів по 19 округах до ревіз. комісій входить 5.816 осіб, або 39·1 прц. усього учительства. Подекудиж цей прц. підноситься до 54·6 прц., і навіть 59·4 прц. (Коростень, Проскурів).

Щож до участи учительства в сільрадах національних меншостей, то й тут помітно теж самісіньке явище, а саме: велика вага учительства в громадськім житті. Найбільший відсоток учителів у складі сільрад дають жидівські національні райони (6·8 прц), далі польські (5·8 прц.), потім Німці (4·8 прц.), а на останньому місці Росіяне (2·5 прц.). Значно вищий відсоток дають нім. учителі в ревізійних комісіях (11·4 прц. загального складу членів сільрад).

Відгуки дня.

Неправильна рецепта.

Життя обійшлося зі мною неделікатно і не по товариськи. Я провадив його солідно, а воно запровадило мене до... лікаря. Чого і за що, — один Бог знає.

Вчора рушив я на пошукування здоровля, яке розгубив по Львові як разок намиста. Та не пішов я там, де губив його, а там, де ніколи не заходив, ні навіть думкою не залітав: до лікаря, до Панчишина.

Ще заки я вибрався, відбув у редакції велику нараду. Засіли до неї люде бувалі, в шлункових справах свідомі й опитні. Двох з них кушали води Карлових Варів, себто Карльсбаду, а один мав уже три рази червінку і раз затроєння кишок. Всі вони вирішили, що треба піти до д-ра Панчишина, бо я ще за мало славний, (як каже Микола Кіндратович Вороний), а ще менше заслужений, (як каже один директор банку) — щоб бути гідно похованим. Мушу ще лічитися, бо як умру — вийде неприємне фіско.

Отже — до Панчишина. Розходиться тільки про те, як до нього дістатися. Справа на око не тяжка: задзвонив — увійшов, застукав — увійшов, і кінець. Але так воно не є. Нераз і три дні треба походити, заки нарешті добєшся. Богато є на світі хорих, які приходять сюди шукати загубленого здоровля. Тому стають у чергу і ждуть, як нераз ждали за війни перед міською крамницею.

Мені воно зовсім не всміхалося, і я роздумував над способами, як би ту цілу процедуру виминути без зайвого вилітання за двері.

Та від чогож тут фантазія і право на інтервю:

„Галактіон Чіпка просить на хвилю розмови в дуже важній приватній справі".

А раз діставшись у лікарський кабінет, кажу просто:

„Хвиля розмови — то Ваші оглядини, а важна приватна справа — то мій нещасливий шлунок!"

Лікар мав до вибору: або викинути мене і брати на свою совість одного трупа, — або оглянути і не брати його на свою совість.

Вибрав друге, оглянув і наказав лічитися.

А щоби я часом не помилився, то дав мені все на письмі:

12 днів лежати. Їсти: кашку з молоком, молоко з кашкою, а для відміни кашку і молоко. Колиб і це спривкрилося: молоко і кашку. Після того встати, але дієту задержати, додаючи до неї сухарки і яйця на мягко. Обовязково перестати курити.

Я був у розпуці. Може лікар помилився або що. Читаю припис раз і другий, шукаю між рядками, додумуюся — нема. Хочби тобі один маленький натяк, один незначний відхил. Нема! А прецінь повинна бути бодай одна, хочби й легесенька горівочка, один платок ковбаси, одно мале пивце?! Нема!

Але здибав я доброго знакомого, а ще ліпшого знавця „живітних" справ — пана Зиновія. Показую йому ту карточку, щоб хоч пожалував мене бідного.

А він прочитав, головою покрутив, по животі погладився і каже:

„Воно ніби незле. Але на мою думку це далеко не вистарчаюче. Раджу тобі, швайцарського сира, салямі трохи, можна флячки часами, а вже обовязково правдивого бунґутта, бо він знаменито перетирає кишки. Не вадилоб і велике пільзненське, але то вже по першім. Покищо тримайся львівського. Не вадилоб закурити два-три куби на день.

Я сяв з радости. Пригорнув до грудей п. Зиновія, наскільки його живіт на це дозволяв, і рушив на друге снідання.

А подорозі думав я зі співчуттям: „Боже, Боже! Коли то медицина стане так високо, щоб записувати на нежит шлунка сильну з мошною, ковбасу з капустою і хочби мале пільзненське.

Військові лікарі за Австрії були вже недалеко цього: коли вояк по квасім молоці напився пива і трохи занеміг — записували на це „Kommodschuhe".

Галактіон Чіпка.

культурного фільму", в якому побіч фільмових і кінових спеціялістів взяли участь офіціяльні представники міністерств, шкільних і міських властей, парляменту, вчительства і т. д. і до 800 гостей. На зїзді виголошено цілий ряд фахових рефератів, яких зміст можна бачити вже з самих заголовків: Культурний фільм на послугах культурної, господарчої й закордонної пропаганди (Зохачевера), культурний фільм і господарство (д-ра Кайзера й А. Кінемана), культурний фільм на послугах здоровля й добродійности (д-ра Вебера), фільм і наука (Кірбіса), фільм і природничі науки (Е. Шульца), культурний фільм у кінах (д-ра Кальбуса), сільські кіна (Лембкого), про поширення фільмів на провінцію й образування фахових сил у шкільництві (Ф. Кордта) і Про дальший розвиток культурних фільмів у школах, організаціях опіки над молоддю і в товариствах (д-ра Габеля). Крім цього на протязі цілого тижня висвітлювано для учасників усі кращі научні й культурні фільми, здебільшого з продукції „Уфи".

На зїзді, що покінчився ухваленням цілого ряду резолюцій, поружено також справу фільмового шкільництва, до чого покладені вже основи згаданою „Уфою", що заснувала окрему фільмову школу. Фільмові школи — це новина, що знайшла вже й наслідувачів у Франції, де П. Монтель при допомові уряду отворив перед кількома місяцями спеціяльну школу фотографії й кінематографії.

В справі розповсюджування готових фільм грає визначну ролю також „Уфа. Вона вдержує окремі випозичальні „Уфа", Ганза" і „Деклн", в яких поширює не тільки свої фільми, але також запрявнені і чужі найкращої якости (як нпр. Церепі, Ґльорія, Лєні, Май, Мія Май, Максім, Еллєн Ріхтер, Рекс, Корда, Любіч, Обер (фірми Vend I & Delac у Парижі), Куген, американські і англійські: Fox & Fox, Goldwyn, Metro, Warner Brothers, Tom Terris, Welsh Pearson, Bl uey). Для ведення цієї роботи має „Уфа" крім централі у Берліні ще 7 філій у Бресляві, Дісельдорфі, Франкфурті н. М., Гамбурзі, Кенігсберзі, Липську й Мінхені.

„Уфа" є також найбільшим у Німеччині кіновим підприємством. Вона удержує в самім Берліні коло 25 великанських фільмових театрів (як нпр. Уфа біля Цоо, Ґльорія і и.) і кількадесять подібних підприємств у всіх більших містах Німеччини, зокрема в Липську, Гамбурзі, Кельні, Мінхені, Франкфурті і т. д. Всі ці кіна обoрудовані як найкраще й мають прегарні орхестри (нпр. Рапе в театрі біля зоолоґічного городу), що притягають публику, не менше, як і фільми. Щоб цю публику приєднати собі ще й відповідною обслугою, провадить „Уфа" окрему школу для своїх служачих.

Вкінці слід згадати, що Німеччина має після Америки найбільше число кінових театрів, приблизно на 18.000 людности припадає одно кіно, але в промислових центрах кін релятивно більше, так що деякуди (нпр. у Вісбадені й Майнцу) одно кіно припадає вже на 10 до 15.000 людности. Найменше кін у хліборобських і гірських околицях, так що нпр. у східній Прусії одно кіно припадає щойно на 29.000 людности.

По широкому світі.

Заворушення в Мексику. „Таймс" повідомляють, що мексиканський міністр справедливости зажадав уступлення 56 прокураторів, прихильних католикам. Епископи екскомунікували 15 священиків, що заявилися за новими церк. законами. У Сан Дієго (Каліфорнія) роззброєно й арештовано около 150 людей, змобілізованих мексиканськими рев. властями. Американські власти сконфіскували багато зброї і муніції.

Громадські вибори відбулися в Сербії і Чорногорі. В Білгороді, Ніші, Кралєві й ин. містах перемогли демократи, по селах вийшли побідно радикали.

Французькі маневри на Балтику. Легка французька ескадра контрторпедовців, торпедовців і відділ підводних човнів відбудуть у вересні маневри на Балтійськім морі.

Гуни чи Вандали?

Загарбання гр.-кат. церкви в Маріямполі. — Однодушність Маріямпільців.

Дня 5. січня 1926 р. відбувся великий наступ на гр.-кат. церкву в Маріямполі коло Станиславова. Латино-польський парох кс. Босяк і польські монахині устроїли той наступ при асистенції місцевої та спроваджeної до помочі станиславівської поліції, бо сподівалися, що цілий Маріямпіль виступить в обороні своєї церкви та що поллється кров. Все, що жило, аж тряслося, щоби боронити церкву, але густі ряди озброєної поліції стали на перепоні активній обороні. Під охороною поліції поломано і викинено з церкви церковне уладження поза пороги церкви. Так відбулося смутне і страшне святотатство. Українсько-католицьких вірних громади Маріямпіль, правних власників тієї церкви вигнано поза церковні мури.

Підтримку цьому наступові дала польська влада, а саме староста Глажевський і воєвода Юристовський. Без їх згоди і дозволу не могла би була відбутися така „культурна" інвазія. Опісля оба сказали собі: „Може й кепсько сталося, але то уже пропало". По якімсь часі оба ці старики перейшли на емеритуру.

Внаслідок того українська громада в Маріямполі осталася без дому Божого, а треба знати, що ця громада малочисельна і бідна, та сильна духом.

Історія маріямпільської церкви ось така: цісар Иосиф II. замкнув монастир Капуцинів в Маріямполі як зайвий, а їх костел уживав військовий уряд за магазин. Українцям згоріла саме тоді церква (яка находилася на передмісті) і вони купили собі той військовий магазин на церкву, давши урядові площу, призначену під будову церкви і звезені матеріяли, а також ще другу площу. Австрійське правительство передало тоді Українцям той магазин на церкву і тим способом вони стали власниками купленої церкви. Ще 1800 р. впросилися польські черниці „сьостри милосердя Божего" до русько-католицької церкви на безплатних дьякагорів. Львівська (святоюрська консисторія допустила їх до уживання церкви для їхніх молебнів. Коли переводилося заведення табулі в Маріямполі около 1885 р., то табулярний комісар заінтабулював церкву яко власність греко-католицької громади.

Non est...

Львів, 18. серпня 1926.

Польська влада, польські відповідальні чинники трактують семиміліоновий український нарід per non est, скоро тільки йде про його потреби, про його вимоги, про його життеві конечности. Польська влада знає лише українського податника, українського рекрута (який навіть здобуває похвалу міністра військових справ), знає українського громадянина взагалі тоді, коли має йому щось взяти, позбавити його здобутків моральних, духових, матеріяльних і фізичних. Зрештою, він не істнує ні індивідуально, ні в збірній асоціяції.

Таке сталося і з нагоди побуту місії проф. Кемерера. Українців не лише сховано під кльош, але навіть безлично відтручувано від зустрічі з місією проф. Кемерера, заслонюючись ніби то тим, що в конференціях не бере участи й польська кооперація. Тимчасом, як свідчать часописні звіти, в другому дні побуту проф. Кемерера явилися у нього і „Кулка рольнічі", і „Звйонзек спулек заробкових і господарчих", і Організація професійних союзів і т. и. А зрештою проф. Кемерер відбуває інформаційні питання не лише з кооперацією і спорідненими з нею ділянками господарського життя, але й з банками, репрезентацією хліборобських інтересів, купецтвом і т. и. Організатори й інспіратори тих конференцій на львівському грунті, а в першу чергу воєвода Гарапіх і Торг. Палата вважали вказаним ad oculos доказати проф. Кемererові і його місії, що ніяких Українців тут нема, що єдиними господарями навіть в чисто господарському відношенні є виключно Поляки, ну й Жиди. Цих останніх допущено до „святая святих" не лише з огляду на їх гомінкий, реклямово-крикливий державний петріотизм, не лише з огляду на їх становище в світі і впливи в світовій пресі, але головно з огляду на те, що більшість місії проф. Кемерера складається з американських Жидів. Українців зисортовано з чисто шовіністичних мотивів.

Другою причиною такої поведінки інспіраторів і регуляторів львівських конференцій проф. Кемерера був страх, щоби санатор економічного життя не довідався правди, не пізнав напрямних і тенденцій польської економічної політики у відношенні до „нац. меншостей" взагалі, а у відношенні до семиміліонового українського народу зокрема. Таж першим і основним питанням проф. Кемерера: „Які господарські відносини панували перед війною в порівнанні з теперішніми, а головно, що слід зробити, шоби господарське життя скермувати на шлях нормальних функций і розвитку?"

Тут — очевидно — представники українських економічних установ в ширшій і вичерпуючій розмові булиб мали нагоду докладно звсувати наше незавидне положення та перевести різку паралєлю між передвоєнною економічною політикою, яка не все була корисна для українського продуцента, і теперішньою польською, яка є для нього вбивчою. Місія проф. Кемерера булаб довідалася, що державні банки майже не уділюють українським кредитовим установам кредитів, що сума всіх кредитів в держав. банках не перевищує смішної суми триста тисяч зол., тоді як кредити тих самих українських кредитових установ за Австрії перевищували десять міліонів корон. Коли мати на увазі вартість золотого (менше більше третина корони в золоті), то вийде, що кредит українських установ в держ. банках виносить 1 проц. (один відсоток) передвоєнного, тоді як число українського населення під Польщею в порівнанні з таким же числом в Австрії збільшилося через прилучення до Польщі Волині, Полісся, Холмщини й Підляша вдвоє, а потреба кредиту українського населення вдесятеро. Крім того й той смішно дрібний кредит є кредитом нездоровим, короткореченцевим, для хліборобства наскрізь непридатним, навіть шкідливим.

Місія проф. Кемерера була би довідалася, що українська кооперація є кредитово ігнорована, а організаційно переслідувана польськими державними чинниками. І багато дечого булаб довідалася від представників українських господарських організацій місія проф. Кемерера. Власне не бажаючи допустити до цього освідомлення, заініціовано низьку патьомкініяду, потрактовано українські господарські установи per non sunt. Український продуцент, український громадянин, якого територія є основою польського експорту, головною скарбницею природних богацтв, не істнує для керманичів польської економічної політики навіть тоді, коли йде мова про санацію господарського життя. Ясно, що в світлі таких прийомів можна уявити собі дальші перспективи.

Очевидно господарське життя не творить для себе якоїсь відірваної ділянки. Воно тісно вяжеться з життям політичним і культурним. Нормалізація економічного життя є в тісній залежности від упорядкування життя політичного і направи страшних шкід, заподіяних в безмежній злобі і шовіністичній загорілости на культурному полі.

Представництво українських господарських організацій мусілоб було і в цьому напрямі подати відповідні пояснення проф. Кемererові. Але це якраз рішило про недопущення української делегації. Та, не зважаючи на патьомкінівську поведінку польських шовіністів, представникам знищеного українського господарського життя може ще вдасться розкрити очі місії проф. Кемерера на польську економічну політику „на кресах" і на круті заходи біля направи і нормалізації господарського життя в Польщі взагалі, а на „кресах" зокрема.

Ф. Ф.

Радянський Союз і Мадярщина.

Питання їх торговельно-політичних взаємин.

Будапешт, 14. серпня 1926.

Цікавий факт. Саме тоді, як перед будапештенським карним судом почався був великий процес проти пятьдесятипятьох обвинувачених — як твердить акт обвинувачення — комуністів, процес, який нібито виявив „незгідну з інтересами робітників політику мадярських соціялістів", президент міністрів, гр. Бетлен, висловився, що його гарячим бажанням булоб навязати господарсько політичні взаємини з Радянським Союзом. В тій справі мадярська держава вела переговори з Совітами вже 1924 р. в Берліні, одначе через опозицію мадярської правительственної партії з берлінських переговорів нічого не вийшло. Ясна річ, що мадярські, а навіть заграничні часописи, похвапно підхопили цю думку гр. Бетлена і це питання з того моменту не сходить з порядку дня. Найвизначніші мадярські політики забирають в цій справі голос. Противники економічно-політичного порозуміння зі Совітами, хоч більше в теорії — наводять найдивовижніші арґументи проти порозуміння. На їх думку проти такого порозуміння знімаються всі почування мадярського серця і всі фібри мадярської душі. Порозуміння з Рад. Союзом тільки вкорінилоб вічний страх перед комуністичною пропагандою. Зрештою проти порозуміння є — мовляв — навіть соціялісти. Входити в близькі взаємини з Рад. Союзом—значить деправувати мадярське робітництво. Одночасно й вигляди для мадярського промислу з такого порозуміння є дуже малі. Мадярський промисл не може видержати конкуренції з промислом англійським і німецьким, який вже є у звязках зі совітами. Та найважнішу ролю у тому складному питанні всетаки грає почування, яке бунтується проти взаємин з Рад. Союзом.

Инакше розглядають це питання прихильники економічно-політичного порозуміння, хоч і згадані вже противники є ними більше лиш в теорії. Аргументи прихильників відповідають сучасним господарським вимогам мадярської держави. Такий вислів, як „імперативи чи там вимоги мадярської душі", є дуже неясний, — кажуть вони. Чому якраз такі взаємини не відповідалиб мадярській душі, підчас коли вони відповідають душі англійській, німецькій, італійській і всякій иншій? Тут треба думати ясно і тверезо. Ми маємо розвинений промисл і не сміємо запропастити доброї нагоди, щоби здобути для нього ринок збуту. А для нашого промислу ва-

З. КУЗЕЛЯ.

Німецький фільмовий рух.

Німецький фільмовий промисл. — Берлінська „Уфа". — Фільмові ателіє в Найбабельсбергі, Темпельгофі й Штакені. — Популярно-наукові фільми. — Тиждень культурного фільму в Берліні. — Розповсюджування фільмів. — Кіна у Німеччині.

Німецький фільмовий промисл, що вже перед війною випередив французький, розвивається й поступає семимилевими кроками й стоїть тепер, не зважаючи на всі перешкоди й утруднення, звязані з післявоєнним економічним положенням Німеччини, на другому місці світової фільмової продукції, зараз після Злучених Держав Північної Америки, з якими стоїть зрештою у дуже близькому звязку, а від 1. жовтня м. р. звязаний окремою умовою щодо продукції й обміну фільмами. Німеччина належить сьогодні побіч Америки до найбільших продуцентів фільмів, які звідси розходяться по цілому світу, не минаючи й нашої батьківщини по цей і по той бік Збруча.

Ц е н т р о м німецького фільмового промислу є Берлін, а найбільшим підприємством світового значіння є ф і л ь м о в и й к о н ц е р н, відомий загально під популярним скороченням „У ф а" („Universum-film"), що опирається не тільки на німецькому капіталі, але має фінансову підпору також в Америці і в Італії. Довкола „Уфи" групується цілий ряд менших фільмових підприємств, що або впрост належать до концерну „Уфи", або стоять з нею у виробничому або обмінному звязку. Фільми „Деа", „Уніон", „Цекля", „Больтен-Бекер", „Wilcox" і ин., з якими так часто стрічаємося, виходять також з великанських поліітень „Уфи".

Згідно з сучасними організаційними вимогами займається „Уфа" рівночасно в и р о б о м, р о з п о в с ю д ж у в а н н я м і в и с в і т л ю в а н н я м фільмів.

П р о д у к ц і я „Уфи" незвичайно багата не тільки кількістю, але також якістю фільмів, бо підприємство не жалує ніяких вкладів, щоб приєднати собі найкращих фільмових авторів, режісерів, акторів і технічних співробітників і завести в себе всі найновіші технічні уліпшення. В підприємстві працюють нпр. такі відомі режісери, як Фріц Лянг, якому завдячуємо великі зразкові фільми: „Втомлена смерть", „Д-р Мабіз, грач", „Нібелюнги", „Метрополіс" і ин., д-р Й. Ґутер (його фільми „Вежа мовчання", „Княжна Суворіна", „Цирк життя", „Барова дама"), Ф. Мурнав („Замок Фогелєд", „Фантом", „Останній чоловік", „Брати Шеленберг"), А. Ґерлях („Хроніка родини Ґрісгус"), Г. Больтен-Бекерс („Мій Леопольд"), H. Wilcox („Ночі Декамерона"), Л. Берґер, („Втрачений рай"), Р. Ґлізе, А. Робізон, Ґ. Лямпрехт, Т. Драєр і Данець Б. Хрістензен — і такі загально знані й популярні актори як Ліль Даговер, Ксеня Десні, Ганна Ральф, Рут Вайєр, А. Е. Ніссен, Ліяна Гайдт, Меді Хрістіянс, Е. Яннінґс, К. Файдт, Б. Кастнер, Г. Александер, П. Ріхтер, П. Гартман, Ф. Альберті, В. Фріч, Б. Ґецке, Р. Кляйн-Роґґе, В. Слєзак, Ґ. Йон, Е. Берґнер і багато инших.

Особливо високо стоїть в „Уфі" т е х н і ч н и й б і к фільмової справи, що в нічім не уступає американському Голівудові. „Уфа" розпоряджає двома, незвичайно великими теренами для знимок, в Н а й б а б е л ь с б е р з і коло Потсдаму та в Т е м п е л ь г о ф і, які вважаються справжньою особливістю Берліна й часто відвідуються чужими та своїми. Крім великих галь для знимок будуються тут ті величаві міста, палати й инші будівлі (нпр. „Жінка фараона", „Нібелюнги", „Замок Ґрісгусів"), що викликують подив глядачів не тільки на екрані, але і в дійсности й оглядаються часто шкільними екскурсантами під проводом учителів. Самі знимкові ателіє „Уфи", це великі підприємства, що затруднюють по 500—600 фахових співробітників і по кілька тисяч робітників і мають до диспозиції цілу армію визначних спеціялістів так, що можуть виконувати власними силами все, від малого ґудзика до монументальних будівель. Головне ателіє в Найбабельсберзі незвичайно велике так, що рівночасно 7 фірм може в ньому працювати, одначе воно, побіч не менше великого ателіє в Темпельгофі (100.000 квадр. стіп), не може заспокоїти всіх потреб виробництва, тому з початком цього місяця отворено нове великанське ателіє, що обіймає 5.800 квадр. метрів і має 123 метрів довжини й 56 метрів ширини та 100.000 куб. метрів поємности. Нове ателіє, збудоване в цілости зі стали і заліза, коштувало величезні суми, але вони, по словам директора підприємства Бавсбака, замортизуються вже за рік, бо новий будинок забезпечує знимки перед замокненням, що приносить для кождої великої знимки до 30.000 марок втрати.

Хоч як великі ці ателіє, перевищує їх щодо величини й концентрації ателіє в Ш т а к е н коло Берліна, що перероблене з військової галі для цепелінів і мало бути розібране. Воно є найбільше цього роду ателіє у світі і як пише сер Р. Донельд в „Кореспонденції Уфи" (з 5. червня ц. р.), може помістити в собі в с і британські ателіє разом. Тепер роблять тут рівночасно 5 великих фільмів, між иншим також англійські та французькі.

Очевидно, що тими 3 великими робітнями не вичерпуються ателіє берлінського центра. Побіч них працює ще більше як 20 менших робітень, що належать до 17 дрібніших фільмових підприємств. Загалом Берлін уявляє собою справжній світовий центр фільмової продукції й притягає чужі таланти з чужих фахівців, що стають до помочі німецькій зручности й технічній справности.

Продукція німецьких фільмів дуже велика, але й ріжнородна. Особливо слід згадати, що Німеччина звертає велику увагу на фільми п о п у л я р н о-н а у к о в і й к у л ь т у р н і, з яких деякі (як нпр. „Шляхи до сили й краси", „Чуда будови світа", „З власної сили", „Боротьба за рідну скибу" і т. д.) здобули світову славу. „Уфа" віддавна має окремий відділ для культурних фільмів, а й урядові чинники всіма силами й засобами піддержують їх поширювання. Згадаю для прикладу, що у Берліні вже від шести літ істнує окремий мійський ф і л ь м о в и й с е м і н а р, в якому вчителі запізнаються теоретично й практично з фільмовою справою й дістають по покінченні цієї школи окремі свідоцтва. Крім цього шкільна влада організує тут окрему фахову фільмову доповнюючу школу, що має вишколити молодий нарибок для ведення шкільних кін, що у Німеччині незвичайно поширені й улюблені.

Доказом великого заінтересування справами культурних фільмів можна вважати заснування „Союза німецьких продуцентів научних і культурних фільмів", що стоїть під проводом дир. „Уфи" Крігера. Заходом цього Союзу відбувся недавно в Берліні „Т и ж д е н ь